

Objelodanjivanja NLB Banke AD Podgorica za 2016. godinu

**U skladu sa Odlukom o
javnom objelodanjivanju
podataka od strane banaka**

NLB Banka

1. Uvod.....	3
2. Godišnji finansijski iskazi sa mišljenjem spoljnog revizora.....	3
3. Strategija i politika upravljanja svim vrstama rizika.....	3
4. Konsolidacija.....	5
5. Sopstvena sredstva banke i koeficijent adekvatnosti kapitala.....	5
6. Procjena adekvatnosti internog kapitala za pokriće ukupnih (kao i pojedinačnih) vrsta rizika kojima je Banka izložena u svom poslovanju	7
7. Kreditni rizik	10
8. Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti.....	16
9. Rizik druge ugovorene strane.....	19
10. Operativni rizik.....	19
11. Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica.....	19
12. Rizik kamatne stope iz bankarske knjige.....	19
13. Sekjuritizacija	20
14. Tehnike ublažavanja kreditnog rizika	20

1. Uvod

Evropska regulativa na području adekvatnosti kapitala koja se temelji na načelima Bazela II, između ostalog, predviđa transparentnost bankarskog poslovanja. Evropske banke dužne su objaviti određene informacije koje treba da omoguće dovoljan nivo informisanosti potencijalnim investitorima o rizicima kojima je banka izložena u svakodnevnom poslovanju.

U Crnoj Gori područje obaveznih objelodanjivanja uređuje Odluka o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka (u daljem tekstu Odluka). U skladu sa tom odlukom, NLB Banka objavljuje informacije za 2016. godinu.

Podatke i informacije koji su predmet javnog objelodanjivanja u skladu sa Odlukom o javnom objelodanjivanju podataka, banka je dužna da objavljuje na svojoj internet stranici.

Za NLB Banku nisu relevantna objelodanjivanja koja se odnose na vrste poslova koje NLB Banka trenutno ne obavlja: sekuritizacija, korišćenje kreditnih derivata (rizik druge ugovorne strane) kao ni objelodanjivanja vezana za konsolidaciju.

2. Godišnji finansijski iskazi sa mišljenjem spoljnog revizora

Finansijske iskaze, koje čine: Bilans stanja, Bilans uspjeha, Godišnji izvještaj, Finansijski izvještaji 31.12.2016. sa mišljenjem nezavisnog revizora, na svojoj internet stranici <http://www.nlb.me/me/nlb-banka/opste/investitori>

3. Strategija i politika upravljanja svim vrstama rizika

NLB Banka AD Podgorica je članica NLB grupe koja posluje na bankarskom tržištu Crne Gore.

U cilju ostvarivanja strateških ciljeva banke, posebna pažnja je posvećena praćenju i upravljanju svim vrstama rizika sa kojima se banka suočava – kreditnom, tržišnom, kamatnom, riziku likvidnosti, operativnom, strateškom, riziku ugleda, riziku profitabilnosti i riziku kapitala. Krovna strategija upravljanja rizicima data je u dokumentu *Strategija upravljanja rizicima NLB Banke za period od 2017. do 2019. godine* koja ujedno predstavlja osnovni interni dokument kojim se definišu ishodišta za osnivanje, organizaciju i aktivnosti upravljanja rizicima u banci.

Osnovni cilj strategije upravljanja rizicima je definisanje prihvatljivosti preuzimanja rizika na nivou Banke. Prihvatljivost rizika je definisana kroz sledeće kriterijume:

- određivanje ključnih poslovnih aktivnosti,
- određivanje maksimalno prihvatljivog nivoa rizika
- obezbijediti adekvatan nivo profitabilnosti u odnosu na preuzet rizik.

Ispunjavanjem definisanih ciljeva Banka će postići stručno i odgovorno preuzimanje rizika što će imati za rezultat dugoročno ispunjavanje poslovnih ciljeva Banke, kao i postizanje regulatornih zahtjeva na području upravljanja rizicima

Sistem upravljanja rizicima podrazumeva upravljanje svim rizicima kojima je Banka izložena ili može biti izložena u svom poslovanju. Cilj sistema nije samo ispunjenje internih i eksternih zahtjeva regulatora, već i postizanje jednog od osnovnih ciljeva Banke, a to je efektivno i krajnje efikasno upravljanje rizicima.

Uz krovnu strategiju, sveobuhvatan set internih politika, pravila i procedura, koje usvaja Odbor direktora banke, a za čije sprovođenje je zadužena Uprava Banke i stručne službe banke, detaljnije definišu:

- Praćenje i upravljanje kreditnim rizikom sa ciljem minimiziranja gubitaka po osnovu kreditnog rizika,
- Način obezbeđivanja zadovoljavajuće likvidnosti,
- Minimizaciju uticaja na rezultat banke, kao posljedica negativnog uticaja koji proizilaze iz tržišnih rizika,
- Efikasno upravljanje operativnim rizicima, odnosno sprječavanje nastanka gubitaka po osnovu štetnih događaja koji su posljedica operativnog rizika
- Efikasno upravljanje nefinansijskim rizicima

Procesi upravljanja pojedinom vrstom rizika navedeni su u računovodstvenom dijelu godišnjeg izvještaja (Napomene uz finansijske izvještaje, tačka 4. Upravljanje finansijskim rizikom).

Struktura i organizacija funkcije upravljanja rizicima

Za upravljanje rizicima, kojima je izložena NLB Banka AD Podgorica u svom poslovanju, odgovoran je Odbor direktora NLB Banke AD Podgorica. Strategiju upravljanja rizicima, politike upravljanja pojedinačnim rizicima i odgovarajuća planska dokumenta usvaja Odbor direktora NLB Banke AD Podgorica uz perthodnu verifikaciju od strane Uprave banke, čime se definiše institucionalan okvir za preuzimanje rizika u poslovanju. Uprava banke je odgovorna za organizovanje sprovođenja usvojenih strategija, politika i planova.

Praćenje izloženosti rizicima u NLB Banci AD Podgorica centralizovano je u okviru Sektora upravljanja rizicima koji je samostalna organizaciona jedinica. Ovakvo centralizovano praćenje obezbjeđuje implementaciju standardizovanih i sistemski uređenih pristupa upravljanja rizika.

U okviru Sektora upravljanja rizicima je organizovana podjela rada u tri grupe: Grupa kreditne analize, Grupa upravljanja rizicima i Grupa porocjene vrijednosti imovine. Sektor upravljanja rizicima je odgovoran neposredno izvršnom direktoru zaduženom za ovo područje.

Odgovorna tijela zadužena za upravljanje rizicima su:

Odbor direktora je odgovoran za uspostavljanje sistema upravljanja rizicima i u skladu sa tim isti prati efikasnost i adekvatnost sistema upravljanja rizicima.

Uprava banke (Izvršni direktori), odgovara za upravljanje rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju.

Odbor za reviziju ima ulogu da analizira i prati funkcionisanje sistema upravljanja rizicima kojima je banka izložena u svom poslovanju i daje predloge za unaprijeđenje strategija, politika i procedura za upravljanje rizicima. Pored gore navedenih tijela odgovornosti za upravljanje rizicima imaju i Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom Banke, Kreditni odbor, Odbor za listu za intenzivno staranje, nadzornu listu i praćenje problematičnih plamsmana, Odbor za nadzornu i listu za intenzivno staranje i Komisija za likvidnost.

U upravljanja rizicima, Banka kao važan elemenat koristi pristup "tri linije odbrane od neadekvatnih rizika".

"Tri linije odbrane od neadekvatnih rizika" se odnose na:

- Poslovni sektori su prva linija odbrane od neadekvatnih rizika. U poslovnim sektorima započinje proces selektiranja prihvatljivih rizika. Poslovni sektori predlažu poslovne odluke u skladu sa definisanim internim aktima i ovlaštenjima. U tom smislu poslovni sektori moraju biti svjesni rizik apetita banke i moraju imati razvijenu svijest o značaju upravljanja rizicima.
- Druga linija odbrane je sektor upravljanja rizicima. Sektor upravljanja rizicima priprema politike, procedure i ostala interna akta na području upravljanja rizicima. Sektor upravljanja rizicima ima ključnu ulogu u identifikaciji, mjerenju i praćenju rizika, kao i predlaganju mjera za upravljanje rizicima. Sektor upravljanja rizicima doprinosi uspostavljanju sistema i kulture upravljanja rizicima u čitavoj Banci.
- Treća linija odbrane podrazumjeva značajnu ulogu interne revizije, koja sprovodi nezavisne i sveobuhvatne kontrole u procesu upravljanja rizicima (uključujući pregled sistema internih kontrola) i o istim podnosi izvještaje stručnim službama i organima upravljanja u banci.

Obim i priroda sistema izvještavanja o rizicima i sistema za mjerenje rizika

Sektor upravljanja rizicima je odgovoran za sistem izvještavanja na području upravljanja rizicima i kapitalom, kako spoljnim korisnicima (Centralna banka Crne Gore, spoljni revizor, matična banka, kreditori), tako i internim korisnicima (Odbor direktora, Odbor za reviziju, Uprava Banke, Kreditni odbor, Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom Banke, Odbor za listu za intezivno stranje, Odbor za nadzornu listu). Pored praćenja rizika i pomenutog

izvještavanja prema različitim korisnicima, u Sektoru upravljanja rizicima se sprovodi utvrđivanje značajnosti i ocjenjivanje nivoa pojedinačnih rizika.

Organizacija i razgraničenja odgovornosti područja upravljanja rizicima osmišljeni su na način da sprječavaju nastanak sukoba interesa i obezbjeđuju transparentan i dokumentovan proces praćenja odluka pri adekvatnom protoku informacija po vertikali. Izvještavanje na području upravljanja rizicima u NLB Banci AD Podgorica obavlja se u skladu sa regulativom Centralne banke Crne Gore, kao i standardima NLB Grupe.

Izvještavanje se odvija u okviru standardizovanih izvještaja koji se izrađuju na osnovu metodologija za mjerenje i praćenje pojedine vrste rizika, te uspostavljene odgovarajuće baze podataka. Izvještavanje se vrši na mjesečnoj, kvartalnoj i godišnjoj osnovi u skladu sa relevantnom regulativom.

Sistemi mjerenja rizika sastavni su dio politika i ostalih internih akata na području upravljanja rizicima, koji su takođe usklađeni sa regulativom Centralne banke Crne Gore i standardima NLB Grupe.

Politike za zaštitu od rizika i ublažavanje rizika i strategije i procesi za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanja rizika

Banka ima organizovan sistem internih akata u funkciji zaštite od rizika i ublažavanja rizika, kao i procese za kontinuirano praćenje efektivnosti zaštite od rizika i ublažavanja rizika.

Ključna interna akta na nivou NLB Banke AD Podgorica koja se odnose na ovo područje su:

- Strategija upravljanja rizicima NLB Banke AD Podgorica za period od 2017. do 2019. godine
- Politika upravljanja kreditnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja valutnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja rizikom kamatne stope NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja operativnim rizikom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja likvidnošću NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja rizikom zemlje NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja kapitalom NLB Banke AD Podgorica
- Politika upravljanja nefinansijskim rizicima NLB Banke AD Podgorica
- Politika investiranja u harije od vrijednosti bankarske knjige NLB Banke AD Podgorica

Pored navedenih, postoji određen broj pratećih dokumenata (mjerila i postupci, metodologije, procedure, uputstva, pravilnici i planovi) koje bliže uređuju pojedinačna područja upravljanja i praćenje rizika, između ostalog i poslove pribavljanja sredstava obezbjeđenja i postupke vezane sa odobravanjem plasmana (Procedura za obezbjeđenje plasmana, Plan upravljanja likvidnošću u slučaju nepredviđenih situacija, Strategija postupanja sa nekvalitetnim kreditima).

4. Konsolidacija

NLB Banka AD Podgorica nema podređenih lica sa kojima bi se konsolidovala, pa u skladu sa tim objavljuje informacije samo na individualnoj osnovi.

5. Sopstvena sredstva banke i koeficijent kapitalne adekvatnosti

Sopstvena sredstva banke čine osnovni elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje osnovnog kapitala i dopunski elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje dopunskog kapitala.

Osnovni elementi sopstvenih sredstava banke u 2016.g. bili su:

- uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- naplaćene emisije premije, isključujući emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;

- rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanjem kreditnim rizikom u bankama.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital:

- subordinisani dug
- hibridni instrumenti

Odbitne stavke od sopstvenih sredstava su:

- gubitak iz prethodnih godina;
- nematerijalna imovina u obliku goodwill-a, licenci, patenata, zaštitnih znakova i koncesija;

Tabela 5.1. Sopstvena sredstva – osnovni, dopunski kapital i odbitne stavke na 31.12.2016. godine u 000 Eur

Osnovni elementi sopstvenih sredstava	Iznos
Uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije	64,925
Naplaćene emisione premije, isključujući emisione premije po osnovu kumulativnih prioriteta akcija	7,146
Rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve)	5,413
Rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanjem kreditnim rizikom u bankama	3,796
Ukupno (pozicije 1+2+3+3a+4+5)	81,280
Odbitne stavke pri izračunu osnovnog kapitala	
Gubitak iz prethodnih godina	49,215
Nematerijalna imovina (goodwill, licence, patenti, zaštitni znakovi, koncesije)	627
Ukupno (pozicije 7+ 8+9+10+11+12+13)	49,842
Osnovni kapital (osnovni elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 6-14)	31,438
Dopunski elementi sopstvenih sredstava koji se uključuju u dopunski kapital	
Subordinisani dug (za koji su ispunjeni uslovi iz člana 6 Odluke)	3,000
Ukupno (pozicije 16+17+18+19+20+21)	3,000
Dopunski kapital (dopunski elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke, pozicija 22-25)	3,000
Dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva član 8 Odluke	3,000
Sopstvena sredstva (osnovni kapital+dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva)prije odbitnih stavki	34,438
Osnovni kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 38)	31,438
Dopunski kapital umanjen za 50% odbitnih stavki sopstvenih sredstava (pozicija 38)	3,000
Osnovni kapital po potrebi umanjen stav 3 člana 9 Odluke	31,438
SOPSTVENA SREDSTVA (Osnovni kapital +Dopunski kapital) (V+VI)	34,438

Tabela 5.2. Koeficijent kapitalne adekvatnosti na 31.12.2016. godine

R. br.	Opis stavki	Iznos
I	Sopstvena sredstva banke	34.438
1.	Osnovni kapital	31.438
2.	Dopunski kapital	3.000
II	Ukupno ponderisana bilansna aktiva	189.615
1.	Ponderisana bilansna aktiva	173.322
2.	Ponderisane vanbilansne stavke	16.293
III	Potreban kapital za tržišne rizike	126
IV	Potreban kapital za operativni rizik	3.649
V	Potreban kapital za rizik zemlje	1.832
VI	Potreban kapital za druge rizike	0
VII	Koeficijent solventnosti banke	15,03%

6. Procjena adekvatnosti internog kapitala za pokriće ukupnih (kao i pojedinačnih) vrsta rizika kojima je Banka izložena u svom poslovanju

Cilj utvrđivanja interno potrebnog kapitala NLB Banke AD Podgorica jeste obezbjeđivanje pretpostavki za sigurno i stabilno poslovanje na dugi rok, u odnosu na rizičnost poslovanja.

Proces utvrđivanja interno potrebnog kapitala započinje identifikacijom materijalno značajnih rizika. Ekspertska tim Banke, koji se sastoji od predstavnika organizacionih jedinica, ocjenjuje rizike sa kojima se Banka suočava. Ocjenjuju se obim, volatilnosti i očekivani gubici po vrstama rizika. Rizici koji dobiju prosječnu ocjenu iznad 2 se definišu kao materijalno značajni rizici. Banka je identifikovala sledeće materijalno značajne rizike:

1. **Kreditni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja negativnog efekta na finansijski rezultat koji je posledica dužnikove nesposobnosti da iz bilo kojeg razloga ne ispunji svoje finansijske i/ili ugovorne obaveze djelimično ili u cjelini. Kreditni rizik uključuje rizik koncentracije, rezidualni rizik, rizik sekjuritizacije, rizik zemlje i rizik poravnanja. Podkategorije kreditnog rizika koje su ocijenjene materijalnim su:
 - **Rizik default-a**- Rizik promjene kreditne sposobnosti komitenta u datom vremenskom horizontu. Default rizik je vjerovatnoća prelaska komitenta u default. Migracije predstavljaju pogoršanja ili poboljšanja kreditne sposobnosti komitenta, koje utiču na uvećanje ili smanjenje vjerovatnoće defaulta (probability of default). Iz tog razloga, kvalitet kreditnog portfolija se može, vremenom, pogoršati.
 - **Rizik koncentracije**- Rizik nastanka gubitka zbog prekomjernog direktnog ili indirektnog izlaganja Banke ili bankarske grupe prema individualnim klijentima, grupama ili klijentima koji su povezani istim rizičnim faktorima.
 - **Rizik industrije**- Rizik nastanka gubitka zbog prekomjerne izloženosti Banke prema pojedinim granama djelatnosti.
 - **Rezidualni rizik**- Rizik sa kojim se Banka suočava je rizik koncentracije kolaterala u slučajevima, kada klijent postane nesposoban da otplaćuje kreditne obaveze iz redovnih operacija.
2. U okviru **tržišnog rizika** materijalno je ocijenjena podkategorija **rizik kreditnog spread-a** koji se odnosi na rizik negativnih efekata vrednovanja, koji je posljedica uvećanja kreditnih marži obveznica pod nepovoljnim uslovima. Dodatno, credit spread šok može rezultirati višim troškovima finansiranja koji proizilaze iz refinansiranja obaveza prema bankarskom sektoru.
3. **Kamatni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja negativnog efekta na finansijski rezultat, koji nastaje usled nepovoljnog kretanja kamatnih stopa u bankarskoj knjizi. U okviru kamatnog rizika, Banka je identifikovala kao materijalno značajne, podkategorije rizika:
 - **Osjetljivost neto kamatnih prihoda**- Rizik promjene iznosa neto kamatnih prihoda, koji su posljedica promjena kamatnih stopa. Rizik se odnosi na neusklađenost vremena dospjeća i repricinga stavki active, pasive i vanbilansa.
 - **Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala**- Rizik promjene ekonomske vrijednosti kapitala Banke, kao posljedica promjena kamatnih stopa. Ekonomska vrijednost kapitala Banke je određena preko sadašnje vrijednosti očekivanih novčanih tokova po osnovu aktive, pasive i vanbilansnih pozicija.
4. **Operativni rizik** predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja negativnog efekta na finansijski rezultat, koji nastaje kao posljedica neadekvatnog ili neuspješnog izvođenja internih procesa, ponašanja ljudi, djelovanja sistema ili usljed djelovanja spoljnih faktora. Operativni rizik uključuje i IT rizik, koji predstavlja gubitak koji nastaje kao posljedica neadekvatne informacione tehnologije i procesiranja, prvenstveno s aspekta obradivosti, dostupa, cjelovitosti, nadzora i kontinuiteta. Uključuje i pravni rizik, koji predstavlja rizik gubitka, koji nastaje zbog kršenja ili nepravilnog poštovanja zakona, podzakonskih akata, uputstava, preporuka, sklopljenih ugovora, dobre bankarske prakse ili etičkih normi. U dijelu operativnih rizika, relativno najvećom ocjenom je ocijenjena podkategorija koja se odnosi na pravni rizik koji se odnosi na troškove i gubitke prihoda izazvani pravnom nesigurnošću, koja je posljedica pojedinačnog događaja ili cjelokupne pravne sredine.

5. **Strateški rizik** predstavlja rizik gubitka zbog nepravilnih strateških poslovnih odluka, neadekvatne implementacije odluka i slabog prilagođavanja promjenama u poslovnom okruženju.
6. **Rizik reputacije** koji se odnosi na rizik gubitka, koji je rezultat negativne percepcije Banke od strane klijenata, poslovnih partnera, vlasnika, investitora i nadzornih institucija.
Rizik se može realizovati u obliku pravnih sporova, pada broja klijenata, rasta žalbi klijenata kao i negativne reakcije javnosti i finansijskog gubitka.
7. **Rizik profitabilnosti** koji predstavlja rizik gubitka zbog neadekvatnog sastava i diversifikacije prihoda, kao i nemogućnosti Banke da obezbijedi adekvatan i održiv nivo profitabilnosti.

Metodologija obračuna internog kapitala za kreditni rizik

Stresni scenario za kreditni rizik se koristi za procjenu obima dodatno potrebnih ispravki vrijednosti u slučaju pogoršanja kvaliteta kreditnog portfelja i smanjenje vrijednosti kolaterala.

“System-wide stress” metodologija je bazirana na riziku od pogoršanja ekonomske situacije (prije svega u vezi sa ekonomskim ciklusom- npr.recesija), koja utiče na pogoršanje kvaliteta kreditnog portfelja i smanjenja vrijednosti primljenih sredstava obezbjeđenja.

Sistemska scenarija kao faktore rizika koristi parametre PD, LGD, LGDold koji su izračunati za svaki segment klijenata u NLB Banci (EBA Segmenti: Centralna banka i Država; Institucije; Ostale finansijske organizacije; Velika preduzeća, SME preduzeća, Retail). Početne vrijednosti faktora rizika se izračunavaju na osnovu istorijskih podataka. Za predviđanje budućih faktora rizika za PD i LGD, početne vrijednosti se koriguju prilikom obračuna u stresnim scenarijima kroz “benchmarks”. Ovaj scenario predviđa usporavanje ekonomskog oporavka što dovodi do povećanja DR, kao i LR koeficijenta. Na osnovu istorijskog iskustva veza između makroekonomskih faktora i faktora rizika se utvrđuje i multiplikuje (“benchmarks”) i primjenjuje na postojeće izloženosti kako bi se procijenile dodatne ispravke za pokrivanje kreditnog rizika. Procjena dodatnih ispravki vrijednosti na osnovu trenutnih risk parametara (DR, LR), pod pretpostavkom da se stopa pokrivenosti ne može smanjiti. Za potrebe ICAAP-a, scenario predviđa dva nivoa- “Baseline ” i “Adverse” scenario, odnosno osnovni i štetan scenario.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik koncentracije

U cilju izračuna dodatnog kapitala za rizik koncentracije izvršena je analiza sledećih rizika:

- Rizik industrije i
- Rizika koncentracije pojedinačnih lica i grupe povezanih lica.

Rizik industrije

Rizik industrije podrazumijeva identifikovanje materijalno najznačajnijih i visoko rizičnih djelatnosti na osnovu njihovog udjela u ukupnom portfoliju pravnih lica (preko 10%). Kao takve su identifikovane trgovina, državna uprava i građevinarstvo. U okviru pomenutih industrija, Sektor upravljanja rizicima je računao posebno za Corporate klijente i za SME klijente podatke koji se odnose na risk parametre (DR, LR, LR old), kao i za izloženost i ispravke vrijednosti po klijentima koji pripadaju navedenim djelatnostima za period izvještavanja.

Rizik koncentracije pojedinačnih lica i grupe povezanih lica

Rizik koncentracije pojedinačne ili grupe povezanih lica je obračunat kao dodatni rizik odnosno potencijalni gubitak koji bi Banka ostvarila u slučaju default-a klijenata (pojedinačno lice ili grupa povezanih lica) sa najvećom izloženosti, ne uzimajući u obzir klijente čija potraživanja garantuje država. Rizik se ogleda kroz dodatne ispravke vrijednosti, koje bi se obračunale u slučaju default-a. Efekti izračunati u sistemskom scenariju se ne dupliraju u scenariju koncentracije.

Metodologija procjene internog kapitala za tržišni rizik

U postupku ocjenjivanja značajnosti rizika u okviru tržišnih rizika, kao materijalno značajan je ocijenjen rizik **kreditnog spread-a**, zbog značajnog obima dužničkih državnih obveznica, koje predstavljaju rezerve likvidnosti. Scenario za

credit spread risk u nepovoljnim okolnostima podrazumijeva uvećanje marži, koje rezultira negativnim efektima na vrednovanje.

Prilikom izračuna interno potrebnog kapitala za credit spread rizik na 31.12.2016. korišćena je pretpostavka rasta YTM na slovenačke HoV sa rokom dospeljeća do 10 mjeseci za 100 b.p., dok je za crnogorske državne obveznice korišćena pretpostavka rasta YTM za 147 b.p. za obveznice sa rokom dospeljeća do 4 godine, odnosno 144 b.p. za obveznice sa rokom dospeljeća do 5 godina.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik kamatne stope

Obračun interno potrebnog kapitala za rizik kamatne stope zasniva se na analizi osjetljivosti neto kamatnih prihoda i ekonomske vrijednosti kapitala na promjene kamatnih stopa.

Osjetljivost neto kamatnih prihoda prikazuje uticaj naglog kamatnog šoka na Bilans uspjeha Banke. U izračun se uključuje i rast troškova finansiranja koji potiče od refinansiranja obaveza prema bankama.

Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala prikazuje uticaj naglog kamatnog šoka na ekonomsku vrijednost kapitala. Računa se u skladu sa BPV metodologijom. Osjetljivost ekonomske vrijednosti kapitala računa se uzimajući u obzir alokaciju »core« dijela a vista depozita, što je usaglašeno sa postojećom metodologijom praćenja rizika kamatne stope.

Metodologija procjene internog kapitala za operativni rizik

Izvršeno je poređenje regulatorno potrebnog kapitala za operativni rizik za 2016. godinu sa ukupnim prosječnim nivoom neto šteta iz prijavljenih realizovanih štetnih događaja iz prethodne tri godine i ocijenjenom neto štetom iz potencijalnih štetnih događaja, za koje se procjenjuje da će se realizovati u periodu od godinu

dana, pri čemu je iznos štete iz potencijalnih štetnih događaja iz kreditnog procesa umanjeno za iznos obračunatih ispravki vrijednosti za kreditni rizik po istima, kao i formirane rezervacije za sudske sporove.

Očekivani gubitak po osnovu operativnog rizika izračunat je u skladu sa pretpostavkom da će se 25% ukupnih ocijenjenih gubitka iz potencijalnih štetnih događaja realizovati u periodu od godinu dana.

Metodologija procjene internog kapitala za strateški rizik

U skladu sa Politikom nefinansijskih rizika, kvantifikacija strateškog rizika se sprovodi preko faktora za procjenu strateškog rizika. Faktori se dijele na unutrašnje i spoljne. Rizik je ocijenjen kao materijalan ako je bar jedan od unutrašnjih ili spoljnih faktora koji utiču na sami rizik definisan ocjenom »nestabilan« ili »loš«.

Unutrašnji faktori su: Postojanje, jasnoća i transparentnost strategije banke; Organizaciona struktura; Procesi i procedure; Informaciona infrastruktura; Vlasnička struktura; Upravljanje rizicima; Organizaciona klima; Kadrovska podrška; Korporativno upravljanje. Spoljni faktori su: Prilagođavanje konkurenciji; Izmjene u regulativi; Odredbe i druge mjere regulatora; Politička sredina; Ekonomska situacija (poslovno okruženje); Angažovanje spoljnih dobavljača.

Faktori se mogu ocijeniti kao važni ili manje važni. Najviše 7 faktora se mogu ocijeniti kao važni. Ponder za važne faktore iznosi 0,5%, a za manje važne faktore 0,25% regulatornog zahtjeva za kapitalom iz I stuba za datum za koji se radi kalkulacija. Zahtjev za kapitalom za strateški rizik se izračunava kao zbir rezultata množenja za one faktore koji su bili procenjeni kao »nestabilan«, odnosno ocjenom »loš«.

Metodologija procjene internog kapitala za rizik reputacije

Potreban kapital za rizik reputacije računa se kao povećanje kamatnih troškova nastalo usled povećanja prosječne kamatne stope na depozite stanovništva koji dospeljavu u period od 6 mjeseci za 25 b.p

Metodologija procjene internog kapitala za rizik profitabilnosti

Potreban kapital za rizik profitabilnosti računa smanjenje neto kamatnog prihoda na osnovu pretpostavke da će se neto kamatna marža smanjiti za 30 b.p

Tabela 6.1. Izračun potrebnog kapitala i internog kapitala u 000 Eur

Rizični profil	Regulatorni zahtjevi za kapitalom	Dodatni kapital u skladu sa ICAAP - om	Ukupan kapital
STUB 1			
Kreditni rizik	18.962	2.063	21.025
Operativni rizik	3.649		3.649
Tržišni rizik	126		126
Rizik zemlje	1.832		1.832
STUB 2			
<i>Rizici koji nisu obuhvaćeni u potpunosti stubom 1</i>			
Rezidualni rizik (CRM)			
Rizik sekjuritizacije			
Rizici iz STUBA 2			
Rizik kamatne stope iz bankarske knjige		1.661	1.661
Kreditni spread		1.724	1.724
Rizik koncentracije		2.624	2.624
Ostali značajni rizici			
Rizik likvidnosti			
Strateški rizik		369	369
Reputacioni rizik		25	25
Rizik profitabilnosti		1.185	1.185
Ostali rizici			
Eksterni faktori			
UKUPNO	24.569	9.651	34.220

Za materijalno značajne rizike je ocjenjen dodatno potreban kapital:

- kreditni rizik, rizik industrije i rizik koncentracije 4.687 hiljada Eur
- kamatni rizik i rizik kreditnog spread-a 3.385 hiljada Eur
- strateški rizik 369 hiljada Eur
- reputacioni rizik 25 hiljada Eur
- rizik profitabilnosti 1.185

Ukupan potreban kapital za pokriće rizika (u I i II stubu) iznosi 34.220 hiljada Eur. Uz iznos sopstvenih sredstava banke na 31.12.2016.godine od 34.438 hiljada Eur, Banka ima dovoljno kapitala za pokriće svih rizika iz I i II stuba. U skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala, prilikom obračuna sopstvenih sredstava, Banka nije uključila ostvarenu dobit iz 2016.godine (5.993 hiljada Eur) do verifikacije od strane Skupštine akcionara.

7. Kreditni rizik

Definicija dospjelih nenaplaćenih potraživanja i nekvalitetne aktive (aktiva klasifikovana u kategoriju "C" ili niže)

Pri praćenju strukture i kvaliteta kreditnog portfolija i kreditnog rizika koji proizilazi iz kreditnog portfolia, banka je dužna da posebnu pažnju posveti tzv. nekvalitetnim kreditima.

Nekvalitetnim kreditom, u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom, smatra se kredit koji je banka primjenom kriterijuma za klasifikaciju aktive iz ove Odluke, klasifikovala u klasifikacionu kategoriju "C", "D" ili "E".

Dospjelim nenaplaćenim potraživanjima se smatraju sva potraživanja koja banka nije uspjela naplatiti na ugovoreni datum dospelja, odnosno potraživanja kod kojih je prisutno kašnjenje u izmirivanju duga od strane klijenta u odnosu na ugovorom definisane rokove.

Opis metoda usvojenih za utvrđivanje rezervacija za potencijalne kreditne gubitke/ispravke vrijednosti

NLB Banka AD Podgorica obračunava ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezervisanja za vanbilansne stavke, kao i rezervacije za potencijalne kreditne gubitke u skladu sa Pravilnikom o klasifikaciji aktive, formiranju ispravke vrijednosti i rezervi za kreditne gubitke NLB Banke AD Podgorica, koji je usklađen sa regulativom Centralne banke Crne Gore. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama uvažava MSFI/MRS standarde u obračunu ispravke vrijednosti za bilansna potraživanja i rezervisanja za vanbilansne stavke. Banka u smislu poštovanja lokalne regulative formira ispravke (rezervisanja) na nivou portfelja (tzv. skupni obračun) u slučaju svih klijenata klasifikovanih u bonitetne kategorije A, B, kao i za klijente C, D i E kategorije koji ne prelaze nivo izloženosti koja se smatra materijalno značajnim. Za ostale kategorije klijenata Banka obračunava obezvrijeđenja na individualnoj osnovi.

U cilju finansijskog izvještavanja većinskog akcionara NLB d.d., i za potrebe sastavljanja konsolidovanih finansijskih izvještaja na nivou NLB Grupe, NLB Banka AD Podgorica obračunava ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezervisanja za vanbilansne stavke po osnovu Metodologije obezvređivanja potraživanja i formiranja rezervisanja za kreditne rizike u NLB dd i grupi NLB, koja se primjenjuje u NLB Banci AD Podgorica. Banka u dijelu obračuna za konsolidaciju, formira ispravke na nivou portfelja (tzv. skupni obračun) u slučaju klijenata klasifikovanih u bonitetne kategorije A, B, C, kao i D i E kategorije klijenata koji ne prelaze izloženosti koja se smatraju materijalno značajnim. Za ostale kategorije klijenata Banka obračunava obezvrijeđenja na individualnoj osnovi.

Primjena skupnog obračuna obezvređenja podrazumjeva primjenu određenih procenata na nivo bilansne izloženosti za formiranje iznosa obezvrijeđenja, odnosno vanbilansne izloženosti za formiranje iznosa vjerovatnog gubitka (pojedini procenti se primjenjuju za pojedine bonitetne kategorije). Skupni obračun obezvređenja se zasniva na procjenjenoj vjerovatnoći prelaska potraživanja u nekvalitetnu aktivu i procjenjenom gubitku za nekvalitetnu aktivu.

NLB Banka AD Podgorica pri ocjenjivanju individualnih obezvrijeđenja koristi principe međunarodnih računovodstvenih standarda, koji predviđaju formiranje individualnih ispravki vrijednosti / rezervacija na bazi očekivanih novčanih tokova (od unovčavanja kolaterala, iz poslovanja kompanije i ostalih izvora). U dijelu primjene novčanih tokova koji nastaju unovčavanjem kolaterala po metodologiji NLB Grupe, upotrebljava se pojednostavljen pristup, na način da se u slučaju likvidacije kolaterala novčani tokovi ne planiraju direktno, već indirektno u smislu, da se primjenjuje odgovarajuće umanjenje, tj tzv. "hair-cut" tržišne vrijednosti kolaterala.

U tabelama prikazanim u nastavku, Banka u okviru kategorija izloženosti prikazuje kako bilansne tako i vanbilansne izloženosti riziku. Vrste izloženosti su date u okviru sledećih kategorija:

- Izloženosti prema državi - izloženosti prema centralnim vladama i centralnim bankama; budžetskim fondovima i drugim državnim jedinicama koje se finansiraju iz državnog budžeta
- Izloženosti prema opštinama - izloženosti prema skupštini opštine, njenim izvršnim tijelima i fondovima osnovanim i finansiranim na lokalnom nivou
- Izloženosti prema privrednim društvima
- Izloženost prema samostalnim preduzetnicima
- Izloženosti prema neprofitnim organizacijama
- Izloženosti prema institucijama - izloženosti prema bankama i finansijskim kompanijama (VISA, SWIFT..).
- Izloženosti prema fizičkim licima

Tabela 7.1. Prikaz izloženosti po različitim kategorijama na 31.12.2016. godine, sa prosječnim nivoima izloženosti tokom godine u 000 Eur

Red. br.	Vrsta izloženosti	Prosječna bruto izloženost u 2016.godini	Ukupna bruto izloženost na 31.12.2016. godine	Ispravka vrijednosti 31.12.2016	Izloženosti nakon računovodstvenog prebijanja 31.12.2016
1	Izloženosti prema državi	100.109	110.252	13	110.239
2	Izloženost prema opštinama	8.390	6.807	196	6.611
3	Izloženosti prema privrednim društvima	155.178	141.092	25.082	116.010
4	Izloženost prema samostalnim preduzetnicima	1.074	1.040	67	973
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	451	448	309	139
6	Izloženosti prema institucijama	41.172	41.217	64	41.153
7	Izloženosti prema fizičkim licima	175.735	174.389	7.684	166.705
	Ukupno	482.109	475.245	33.415	441.830

Iznos nakon računovodstvenog prebijanja

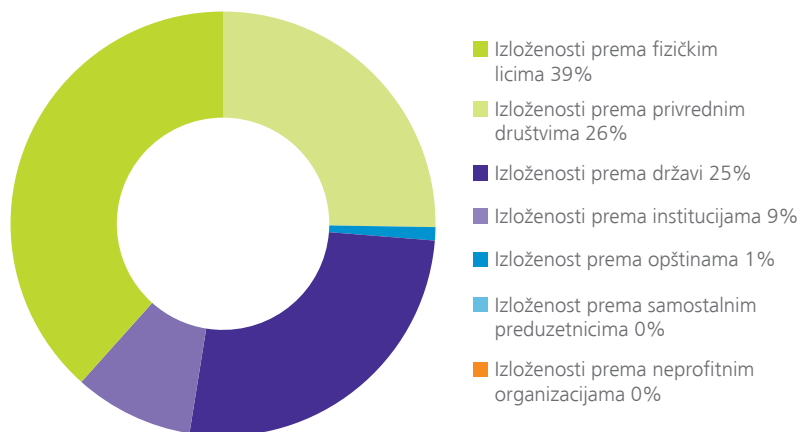
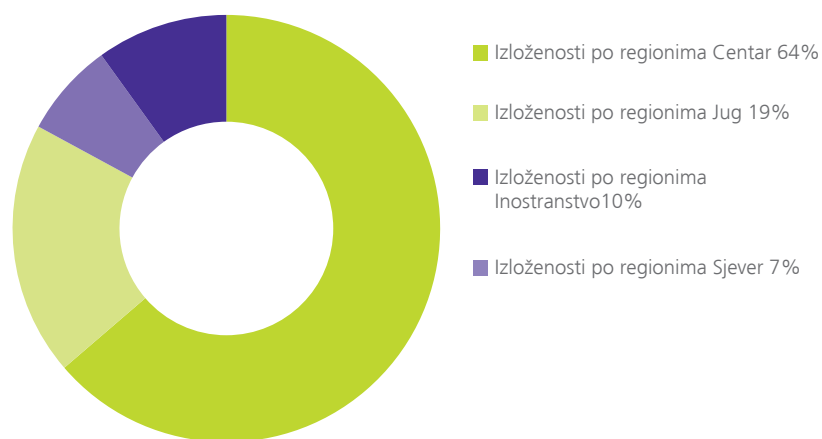

Tabela 7.2. Prikaz izloženosti po geografskim područjima, razvrstanih na značajna područja prema značajnim kategorijama izloženosti banke (regioni, opštine i sl.) u 000 Eur

R.Br.	Vrsta izloženosti	CENTAR				JUG				SJEVER				Inostranstvo	Ukupno
		Podgorica	Nikšić	Danilovgrad	Ostalo	Budva	Ulcinj	Bar	Ostalo	Pljevlja	Berane	Bijelo Polje	Ostalo		
1	Izloženosti prema državi	104,132							8					6,112	110,252
2	Izloženosti prema opštinama		4,404			83			12			2,308			6,807
3	Izloženosti prema privrednim društvima	87,574	9,693	2,135		10,261	6,432	5,733	13,653	621	1,189	3,305	471	25	141,092
4	Izloženosti prema samostalnim preduzetnicima	508				104	18	152	101			20	137		1,040
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	348		28					72						448
6	Izloženosti prema institucijama	206												41,011	41,217
7	Izloženosti prema fizičkim licima	74,617	17,937	1,101		9,615	10,992	9,216	24,919	4,923	4,687	11,153	5,153	76	174,389
Ukupno		267,385	32,034	3,264	0	20,063	17,442	15,101	38,765	5,544	5,876	16,786	5,761	47,224	475,245

*Južnoj regiji pripadaju svi primorski gradovi i Cetinje.

Tabela 7.3. Podjela izloženosti prema vrsti djelatnosti, razvrstana na kategorije izloženosti u 000 Eur

Red. br.	Vrsta izloženosti	Trgovina	Državna uprava	Građevina	Usluge pružanja smještaja i hrane	Prerađivačka industrija	Ostalo	Ukupno
1	Izloženosti prema državi		110.252*					110.252
2	Izloženost prema opštinama		6.793				14	6.807
3	Izloženosti prema privrednim društvima	76.112		21.127	12.242	10.573	21.038	141.092
4	Izloženost prema samostalnim preduzetnicima	231		46	74	5	684	1.040
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama						448	448
6	Izloženosti prema institucijama						41.217	41.217
7	Izloženosti prema fizičkim licima						174.389	174.389
Ukupno		76.343	117.045	21.173	12.316	10.578	237.790	475.245

*Odnosi se na: Obaveznu rezervu (34.8 mio Eur), Državne zapise (60.1 mio Eur), Kreditna potraživanja (15.3 mio Eur).

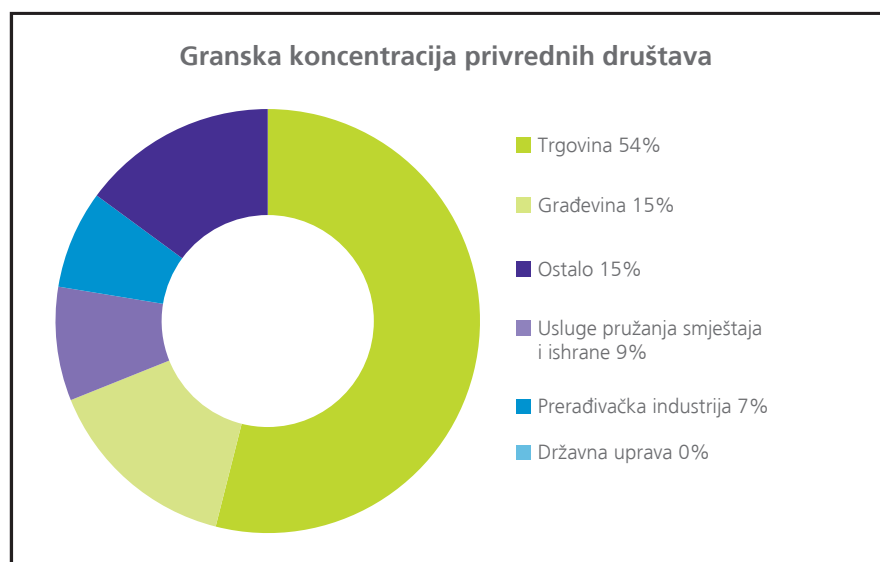

Tabela 7.4. Podjela svih izloženosti prema preostalom dospjeću, razvrstanih prema kategorijama izloženosti u 000 Eur

R.Br.	Vrsta izloženosti	Preostalo dospijeće		Ukupno
		Dugoročno	Kratkoročno	
1	Izloženosti prema državi	54.057	56.194	110.252
2	Izloženosti prema opštinama	6.712	95	6.807
3	Izloženosti prema privrednim društvima	79.964	61.130	141.092
4	Izloženosti prema samostalnim preduzetnicima	765	275	1.040
5	Izloženosti prema neprofitnim organizacijama	415	34	448
6	Izloženosti prema institucijama	59	41.157	41.217
7	Izloženosti prema fizičkim licima	163.621	10.767	174.389
Ukupno		305.593	169.652	475.245

Tabela 7.5. Stanje nekvalitetne aktive i obračunatih rezervacija / ispravki vrijednosti za materijalno značajne privredne djelatnosti – bilans

Značajne privredne djelatnosti	Ukupna bruto izloženost	Ispravka vrijednosti 31.12.2016.	Rezervisanja za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2016.	Dospjeli dio potraživanja	Trošak rezervacije za potencijalne kr.gubitke *	Trošak ispravke vrijednosti u 2016.g.	Stanje nekvalitetne aktive
Trgovina	53.176	15.712	23.220	13.339	3.975	1.771	22.672
Građevina	13.440	2.497	5.534	3.278	268	704	7.662
Prerađivačka industrija	8.654	3.951	5.807	5.674	-707	58	6.037
Usluge pružanja smještaja i hrane	10.541	956	2.267	768	994	27	2.593
Ukupno	85.811	23.116	36.828	23.059	4.530	2.560	38.964

*Negativan iznos znači oslobađanje troškova rezervacija.

Tabela 7.6. Stanje nekvalitetne aktive i obračunatih rezervacija / ispravki vrijednosti za materijalno značajne privredne djelatnosti – vanbilans u 000 Eur

Značajne privredne djelatnosti	Stanje ukupne aktive - vanbilans	Rezervisanja za vanbilans 31.12.2016	Rezervacije za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2016	Trošak rezervisanja u 2016. godini*	Trošak rezervacija u 2016. godini*	Stanje nekvalitetne aktive - vanbilans
Trgovina	23.023	250	429	-134	-117	146
Građevinarstvo	7.692	82	214	43	-64	528
Prerađivačka industrija	1.912	18	55	-22	9	22
Usluge pružanja smještaja i hrane	1.752	30	213	-38	135	1.019
Ukupno	34.379	380	911	-151	-37	1.715

*Negativan iznos znači oslobađanje troškova rezervacija.

Tabela 7.7. Stanje nekvalitetne aktive po geografskim područjima – bilans u 000 Eur

Geografska područja	Ukupna bruto izloženost	Ispravka vrijednosti 31.12.2016.	Rezervisanja za potencijalne kreditne gubitke 31.12.2016.	Dospjeli dio potraživanja	Trošak rezervacije za potencijalne kr.gubitke *	Trošak ispravke vrijednosti u 2016.g. *	Stanje nekvalitetne aktive
Južna regija	79.872	6.626	12.036	8.760	-990	-171	13.972
Centralna regija	183.750	25.160	40.923	26.479	2.260	-1.987	43.709
Sjeverna regija	30.900	992	2.968	2.253	-550	-172	3.388
Inostranstvo	35.476	2	0	7	0	0	0
Ukupno	329.998	32.780	55.927	37.499	720	-2.330	61.069

Tabela 7.8. Stanje nekvalitetne aktive po geografskim područjima – vanbilans u 000 Eur

Opis izloženosti	Geografska područja u Crnoj Gori											
	Južna regija				Centralna regija				Sjeverna regija			
	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kreditne gubitke	Nekvalitetni vanbilans	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kreditne gubitke	Nekvalitetni vanbilans	Bruto	Rezervisanja za vanbilans	Rezervacije za potencijalne kreditne gubitke	Nekvalitetni vanbilans
Stanje vanbilansa	11,517	146	591	1,737	35,562	375	781	208	2,440	30	73	28

Tabela 7.10. Promjene u ispravkama vrijednosti/ukupno obračunatim regulatornim rezervama za nekvalitetnu aktivu-bilansne izloženosti u 000 Eur

Opis rezerve	Početno stanje na dan 01.01.2016.	Završno stanje na dan 31.12.2016.	Povećanje/smanjenje u 2016.godini (01.01.2016-31.12.2016.)
Ispravke vrijednosti za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	34.923	27.836	-7.087
Ukupno obračunate regulatorne rezerve za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	58.363	53.403	-4.960

Tabela 7.11. Promjene u ispravkama vrijednosti/ukupno obračunatim regulatornim rezervama za nekvalitetnu aktivu-vanbilansne izloženosti u 000 Eur

Opis rezerve	Početno stanje na dan 01.01.2016.	Završno stanje na dan 31.12.2016.	Povećanje/smanjenje u 2016.godini (01.01.2016-31.12.2016.)
Ispravke vrijednosti za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	417	118	-299
Ukupno obračunate regulatorne rezerve za bilansne stavke klasifikovane u C, D i E kategorije	1.115	617	-498

8. Standarizovani pristup za ponderisanje izloženosti

Ponderisanje izloženosti u procesu izračunavanja kreditnim rizikom ponderisane aktive vrši se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka. Banka koristi prosječne vrijednosti kreditnih rejtinga agencija Standard & Poors, Fitch i Moody's.

Međutim, kako komitenti banke uglavnom nemaju dodjeljene kreditne rejtinge (osim u slučaju emitenata hartija od vrijednosti) od strane priznatih eksternih rejting agencija i izvoznih kreditnih agencija, banka najčešće prilikom obračuna rizikom ponderisane aktive ne vrši ponderisanje izloženosti u skladu sa kreditnim rejtingima (na osnovu kojih se utvrđuje stepen kreditnog kvaliteta), već se ponderisanje vrši na osnovu ostalih kriterijuma iz Odluke o adekvatnosti kapitala banaka.

U nastavku dajemo pregled izloženosti banke na 31.12.2016.godine, prije i nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika. Prikazane kategorije su definisane Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka.

Tabela 8.1 Pregled izloženosti banke na 31.12.2016.godine, prije i nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika za sve bilansne i vanbilansne izloženosti.

Izveštaji o ponderisanoj bilansnoj aktivi (obrazac PBA) i ponderisanim vanbilansnim stavkama (obrazac PVB) u 000 Eur

Naziv potraživanja		Bruto izloženosti	Rezervacije (veći iznos ili obračunate rezervacije ili ispravke vrij.)	Iznos izloženosti	Rizikom ponderisani iznos izloz.
		1	2	3=1-2	4
Ponder 0%					
1	Izloženost prema centralnoj vladi u Crnoj Gori i CBCG	103,854		103,854	0
2	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	58,549		58,549	0
3	Zlatne poluge koje se nalaze u trezoru banke ili su deponovane na drugom mjestu kao obezbjeđenje za obaveze banke	111		111	0
4	Izloženosti koje su predmet kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% (član 102 stav 1, član 103 tačka 1, član 104 Odluke)	8,069		8,069	0
5	Dio izloženosti koji je pokriven priznatom garancijom i drugim oblicima nematerijalne kreditne zaštite za koju su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0% u skladu sa članom 119 Odluke	2,622		2,622	0
Ponder 20%					
1	Izloženost prema centralnim vladama, centralnim bankama, administrativnim tijelima i neprofitnim društvima koja pri utvrđivanju pondera rizika imaju tretman centralne vlade za koje banka koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije sa stepenom kreditnog kvaliteta 2	6,112		6,112	1,222
2	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multilateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospeljaća do tri mjeseca (ili ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, ukoliko je veći)	39,166	5	39,161	7,832
Ponder 35%					
1	Izloženosti obezbijedene stambenim nepokretnostima za koje su ispunjeni uslovi iz člana 37 Odluke	36,092	3,392	32,700	11,445
Ponder 50%					
1	Izloženost prema institucijama, jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, (član 22 Odluke) administrativnim tijelima i neprofitnim društvima (član 24, stav 1, tačka 2 Odluke), multilateralnim razvojnim bankama (član 25 stav 2 Odluke), za koje banka ne koristi rejting utvrđen od strane priznate eksterne institucije, sa izvornim ili preostalim rokom dospeljaća dužim od tri mjeseca (ili ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je sjedište te institucije, ukoliko je veći)	6,082	253	5,829	2,915
2	Izloženosti obezbijedene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori do 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 1 Odluke)	33,072	3,445	29,627	14,814
3	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbijedjeni nepokretnostima iz člana 35 stav 1 tačka 1 i 2 Odluke, za koje su ispunjeni uslovi iz člana 42 stav 4	41,494	40,936	558	279
Ponder 75%					
1	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzećima (ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 34 Odluke)	106,075	2,923	103,152	77,364
Ponder 100%					
1	Izloženosti obezbijedene hipotekom ili fiducijom na poslovnoj nepokretnosti u Crnoj Gori koja prelazi 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti (član 38 stav 1 tačka 2 Odluke)	14,834	1,094	13,740	13,740
2	Ostale izloženosti obezbijedene nepokretnostima (koje ne ispunjavaju uslove za razvrstavanje u neku od kategorija iz člana 35, stava 1, tačka 1 i 2)	11,703	1,618	10,085	10,085
3	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nisu obezbijedjeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezerve za potencijalne kreditne gubitke prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti	4,376	4,220	156	156
4	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji su obezbijedjeni nepokretnostima iz člana 35 stav 1 tačka 1 i 2 Odluke umanjnim za rezervacije za potencijalne gubitke (član 42 stav 3 Odluke)	838	58	780	780
5	Učešće u kapitalu drugih pravnih lica pravnih lica i ostalim kapitalnim ulaganjima, isključujući ulaganja koja predstavljaju odbitnu stavku pri izračunavanju sopstvenih sredstava banke (član 58 Odluke)	1,233	68	1,165	1,165
6	Materijalna imovina (zemljište, zgrade, oprema, avansi za materijalnu imovinu i materijalnu imovinu u pripremi (Član 62 Odluke)	11,919	0	11,919	11,919
7	Izloženosti za koje drugim odredbama ove odluke nije propisan način primjene pondera rizika član 63 Odluke)	18,032	859	17,173	17,173
Ponder 150%					
1	Izloženosti ili djelovi dospjele a nenaplaćene izloženosti (duže od 90 dana) koji nisu obezbijedjeni kolateralom, ukoliko izdvojene rezervacije za potencijalne kreditne gubitke ne prelaze 20% neobezbijeđenog dijela ukupne izloženosti	1,738	116	1,622	2,433
UKUPNO PONDERISANA BILANSNA AKTIVA		505,971	58,987	446,984	173,322

R. br.	Vrsta vanbilansnih stavki	Bruto izloženost					Rezervacije (veći iznos ili obračunate rezervacije ili rezerve za vanbilans)					Iznos izloženosti					Faktor konverzije	Iznos izloženosti nakon primjene faktora konverzije					Iznos nakon primjene odgovarajućih pondera rizika					UKUPNO					
		0%	20%	35%	50%	75%	100%	0%	20%	35%	50%	75%	100%	0%	20%	35%		50%	75%	100%	0%	20%	35%	50%	75%	100%	0%		20%	35%	50%	75%	100%
Nizak rizik		1					2					3=1-2						5=3*4					6= 5*pojedinačni ponderi										
1.	Neskorisćeni kreditni aranžmani (ugovori o kreditu, kupovini hartija od vrijednosti, izdavanju garancija ili akcepti) koji se mogu bezuslovno opozvati u svakom trenutku bez prethodnog obavještanja, ili daju mogućnost automatskog otkaza zbog pogoršanja kreditne sposobnosti korisnika kredita				3,059	361	6,560			60	9	89					0%			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
														0	0	0	2,999	352	6,471		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2.	Izloženosti koje su predmet materijalne i nematerijalne kreditne zaštite, a za koje su ispunjeni uslovi za primjenu pondera 0%	1,452,085												1,452,085	0	0	0	0	0	0%		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 0%		1,452,085	0	0	3,059	361	6,560																										0
Srednje nizak rizik																																	
1.	Neskorisćeni kreditni aranžmani s originalnim rokom dospijeća do jedne godine, koji ne mogu biti bezuslovno opozvani u bilo koje vrijeme bez prethodnog obavještanja kao i neskorisćeni kreditni aranžmani koji ne pružaju mogućnost automatskog otkaza zbog pogoršanja kreditne sposobnosti korisnika				128	1,047	2,882	1,113		6	57	117	62					20%			0	0	24	198	553	210	0	0	9	99	415	210	732
														0	0	122	990	2,765	1,051		0	0											
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 20%		0	0	128	1,047	2,882	1,113																										732
Srednji rizik																																	
1.	Jemstva i garancije (uključujući činidbene garancije, garancije za dobro izvršenje posla, carinske garancije i garancije za izmirenje poreza) i garancije koje nemaju svojstvo kreditnih supstituta				185	4,680	1,128	5,603		38	236	74	301					50%			0	0	74	2,222	527	2,651	0	0	26	1,111	395	2,651	4,183
														0	0	147	4,444	1,054	5,302		0	0											
2.	Neskorisćeni kreditni aranžmani (kupovina HOV, izdavanje garancija ili akcepta) sa originalnim rokom dospijeća dužim od jedne godine				112	52	3,239	306		5	2	135	38					50%			0	0	54	25	1,552	134	0	0	19	13	1,164	134	1,329
														0	0	107	50	3,104	268		0	0											
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 50%		0	0	297	4,732	4,367	5,909																										5,512
Visoki rizik																																	
1.	Garancije koje imaju svojstvo kreditnih supstituta				2,900	25	4,041	1,303	6,253		189	94	121					100%			0	2,900	25	3,852	1,209	6,132	0	580	9	1,926	907	6,132	9,554
														0	2,900	25	3,852	1,209	6,132		0	2,900											
2.	Neopozivi stand-by akreditivi koji imaju svojstvo kreditnih supstituta						441	20	265		3		4					100%			0	0	0	438	20	261	0	0	0	219	15	261	495
														0	0	0	438	20	261		0	0											
Ukupan iznos vanbilansnih stavki ponderisanih sa faktorom konverzije 100%		0	2,900	25	4,482	1,323	6,518																										10,049
UKUPAN IZNOS PONDERISANIH VANBILANSNIH STAVKI		1,452,085	2,900	450	13,320	8,933	20,100																										16,293

* U okviru Izvještaja o ponderisanim vanbilansnim stavkama, iznos 1.452.085 hiljade € predstavlja vrijednost sredstava obezbjeđenja po plasmanima.

9. Rizik druge ugovorne strane

U 2016. godini, Banka nije bila izložena riziku druge ugovorne strane, pa u tom smislu nema obavezu objelodanjivanja podataka.

10. Operativni rizik

Informacije o izboru metoda koji Banka koristi za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik

Operativni rizik je rizik, koji nastaje zbog manjkavosti ili grešaka prilikom djelovanja unutrašnjih procesa, sistema i ljudi ili zbog spoljnih događaja. Definicija uključuje pravni rizik, a ne uključuje strateški rizik i rizik ugleda. Međutim, zbog njegovog značaja, rizik ugleda se uzima u obzir kod upravljanja operativnim rizikom, prilikom ocjenjivanja operativnih rizika.

Na području operativnog rizika za izračun zahtjeva po kapitalu, NLB Banka AD Podgorica koristi tzv. "jednostavni pristup".

Prema jednostavnom pristupu, osnovicu za izračunavanje potrebnog kapitala za operativni rizik predstavlja prosjek neto kamatonosnih i neto nekamatonosnih prihoda za tri prethodne uzastopne poslovne godine.

11. Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica

Trajna ulaganja u kapital drugih pravnih lica predstavljaju vlasničke finansijske instrumente.

U finansijskim iskazima Banke ulaganja u kapital drugih pravnih lica su prikazana u okviru pozicije Hartije od vrijednosti, raspoložive za prodaju.

U skladu sa računovodstvenim politikama, nakon inicijalnog priznavanja, ova ulaganja se odmjeravaju po fer vrijednosti. Nerealizovani dobitci/gubici od promjene fer vrijednosti evidentiraju se u kapitalu, na poziciji rezerve po osnovu fer vrijednosti. Kada se ulaganja otuđe ili kada se njihova vrijednost obezvrijedi, kumulirane korekcije, koje su priznate u kapitalu, prenose se iz kapitala u iskaz poslovnog rezultata. Fer vrijednost instrumenata kojima se trguje na tržištu kapitala je jednaka tržišnoj cijeni. Ulaganja u vlasničke finansijske instrumente koji se ne kotiraju na tržištu kapitala i čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti na osnovu modela vrednovanja koji se temelje na tržišnim pretpostavkama, priznaju se po trošku ulaganja, umanjenom za eventualnu ispravku vrijednosti koja odražava nastale gubitke u poslovanju pravnog lica.

Na dan 31.12.2016. godine knjigovodstvena vrijednost ulaganja u kapital drugih pravnih lica iznosi 1.164 hiljada EUR. Cjelokupan iznos se odnosi na ulaganja u kapital pravnih lica, u kojima Banka nema ni značajan uticaj, ni kontrolu.

Vlasnički udio Banke u kapitalu drugih pravnih lica, broj akcija i vrijednost ulaganja su dati u Revizorskom izvještaju – Napomena 23 – Investicione hartije od vrijednosti, dok je računovodstvena politika opisana u Revizorskom izvještaju – Napomena 3.24.

U 2016. godini nije bilo realizovanih dobitaka/gubitaka od prodaje ulaganja, a neto gubitak od obezvrijeđenja trajnih ulaganja u kapital drugih pravnih lica iznosio je 68 hilj EUR.

Kumulirani nerealizovani dobitci od promjene fer vrijednosti vlasničkih finansijskih instrumenata nakon oporezivanja, u izvještajnom periodu iznose 778 hilj EUR i iskazani su na posebnoj stavki u okviru pozicije Rezerve kapitala, rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti (Revizorski izvještaj – Napomena 34). Promjena fer vrijednosti u toku 2016. godine vezano za vlasničke HOV iznosi 36 hilj od čega se 39 hilj odnosi na promjenu fer vrijednosti a (- 3) na odloženi porez.

U poslovno-finansijskim planovima Banke se ne predviđa investiranje u vlasničke hartije u vrijednosti.

12. Izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige

Priroda rizika kamatne stope i ključne pretpostavke korišćene za mjerenje izloženosti riziku kamatne stope

Priroda kamatnog rizika kojem je izložena NLB Banka AD Podgorica svodi se na izloženosti koje nastaju u bankarskoj

knjizi i koje nastaju kao posljedica pridobijanja izvora i plasiranja sredstava po različitim vrstama kamatnih stopa. U skladu sa navedenim, profil kamatnog rizika rezultat je izloženosti u bankarskoj knjizi koje banka ima u fiksnoj i varijabilnoj kamatnoj stopi.

NLB Banka AD Podgorica, u skladu sa smjernicama koje važe za članice NLB grupe, pokušava što više, na prirodan način, da održava kamatne pozicije u okviru propisanih limita u cilju minimiziranja rizika, uz održavanje prihvatljivog nivoa profitabilnosti.

Stručne službe Banke, na osnovu redovnih gap analiza i izrade stresnih scenarija detaljno prate kamatne pozicije i, putem davanja preporuka na sjednicama Odbora za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom vezano za obim, ročnost i vrstu kamatnih stopa, utiču na kreiranje kamatonosne strukture aktive i pasive banke.

Promjene ekonomske vrijednosti, dobiti ili drugog relevantnog mjerila koje se koristi za mjerenje, praćenje i upravljanje rizikom kamatne stope, a koje su nastale zbog promjene kamatnih stopa u skladu sa korišćenim metodama za izračunavanje kamatnog rizika

Upravljanje rizikom promjene kamatnih stopa u Bankarskoj knjizi se vrši na osnovu mjerenja osjetljivosti ekonomske vrijednosti kapitala (Basis Point Value (BPV) metodologija), osjetljivosti neto kamatnih prihoda (ΔNII) na promjenu kamatne stope i metodologije standardizovanog kamatnog šoka.

Mjerenje osjetljivosti neto kamatnih prihoda i ekonomske vrijednosti kapitala na promjenu tržišnih kamatnih stopa zasniva se na analizi kamatnih gapova. Gap analiza se odnosi na tehniku mjerenja rizika od promjene kamatnih stopa pomoću koje se sredstva, obaveze i vanbilansna aktiva raspoređuju u odgovarajuće vremenske okvire prema datumu ponovnog određivanja cijena (za instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom) ili datumu dospjeća (za instrumente sa fiksnom kamatnom stopom), u zavisnosti od toga koji je raniji.

Sredstva i obaveze koje nemaju definisan datum dospjeća (npr. depoziti po viđenju) ili im datumi dospjeća variraju u odnosu na originalne datume dospjeća definisane ugovorom svrstavaju se u odgovarajuće vremenske okvire na osnovu procjene i prethodnog iskustva Banke. Banka na dnevnom nivou prati stabilnost avista depozita i na osnovu dobijenih izračuna određuje »core« dio koji raspoređuje na buduće vremenske periode. U skladu sa Politikom upravljanja rizikom kamatne stope, Banka core dio avista depozita za potrebe mjerenja osjetljivosti ekonomske vrijednosti kapitala raspoređuje proporcionalno na vremenske periode prvih pet godina (dio koji se odnosi na prvu godinu se proporcionalno raspoređuje na mjesečnom nivou).

BPV metoda predstavlja mjeru osjetljivosti vrijednosti finansijskih instrumenata na tržišne kamatne stope, tj. promjenu zahtjevanog prinosa na tržištu. Vrijednost BPV pri uporednom pomjeranju krive prinosa za 200 bazičnih tačaka (2%) po stanju na dan 31.12.2016. iznosi 5.600 hilj Eur, od čega se 5.592 hilj. Eur odnosi na smanjenje ekonomske vrijednosti EUR pozicija, a 8 hilj. Eur predstavlja smanjenje ekonomske vrijednosti USD pozicija

13. Sekjuritizacija

NLB Banka AD Podgorica ne obavlja poslove sekjuritizacije, pa ne objavljuje informacije o takvim izloženostima.

14. Tehnike ublažavanja kreditnog rizika

Politike i procesi za korišćenje bilansnog i vanbilansnog netiranja i obim korišćenja ovog tipa zaštite

Iznos potraživanja obezbijeđen deponovanom gotovinom kod NLB Banke AD Podgorica na 31.12.2016. godine iznosi 11.929 hilj Eur.

Politike i procesi za priznavanje i upravljanje kolateralom

Krovni dokument kojim se uređuje priznavanje i upravljanje kolateralima jeste Procedura za obezbjeđenje plasmana. U ovoj proceduri date su osnovne smjernice uspostavljanja obezbjeđenja kako bi ta sredstva obezbjeđenja služila osnovnoj svrsi, odnosno ublažavanju kreditnog rizika. Procedura se naslanja na Bazelska načela.

Osnovni princip obezbjeđenja izloženosti je da banka kao primarni izvor naplate uzima platnu sposobnost dužnika, a

obezbjedenja predstavljaju sekundarni izvor naplate, te ne mogu nadomjestiti procjenu kreditne sposobnosti dužnika.

U skladu sa regulativom i dobrom bankarskom praksom NLB Banka AD Podgorica je uspostavila sistem praćenja i izvještavanja o obezbjeđenjima po fer vrijednosti. Procjena vrijednosti obezbjeđenja se radi uvijek prije odobravanja plasmana i periodično u toku trajanja plasmana (minimum jednom godišnje). Procjene vrijednosti obezbjeđenja za banku izrađuju ovlašćeni procjenitelji, stalno zaposleni u NLB Banci AD Podgorica, na osnovu interne metodologije, koja je usklađena sa metodologijom na nivou NLB Grupe. Banka takođe angažuje i eksterne procjenitelje, odnosno lica ovlašćena za poslove procjene vrijednosti nekretnina, koji takođe obavljaju procjene u skladu sa međunarodnim standardima iz ove oblasti.

Opis osnovnih vrsta kolaterala kojima se banka koristi

NLB Banka AD Podgorica kao obezbjeđenja po plasmanima prihvata različite oblike materijalnih i ličnih obezbjeđenja. Materijalna obezbjeđenja plasmana predstavljaju obezbjeđenja koja, u slučaju neispunjavanja ugovornih obaveza od strane dužnika, banka ima pravo unovčiti u cilju naplate svojih potraživanja. Lična obezbjeđenja plasmana nastaju onda kada se treće lice (jemac) obaveže da će izmiriti sve obaveze po plasmanu, ukoliko to ne uradi glavni dužnik (zajmoprimac).

Banka posebnu pažnju poklanja adekvatnom obezbjeđenju plasmana, a plasmani mogu biti obezbjeđeni nekim od sljedećih vrsta obezbjeđenja:

- zaloga bankarskih uloga (depoziti...),
- zaloga nekretnina,
- zaloga pokretnih stvari,
- zaloga hartija od vrijednosti,
- lično obezbjeđenje kredita (garancija, jemstvo),
- zaloga udjela kapitala u društvu,
- zaloga potraživanja,
- obezbjeđenje osiguravajućeg društva,
- izjava-letter of comfort (samo zajedno sa drugim obezbjeđenjima)
- ostalo.

Odluka o vrsti obezbjeđenja i pokrivenosti plasmana, tj. odnosu procijenjene vrijednosti obezbjeđenja i visine plasmana, zavisi od ocjene boniteta klijenta i ročnosti plasmana, a donosi se od strane Kreditnog odbora Banke.

Informacije o koncentracijama tržišnog i kreditnog rizika u okviru primjenjenih tehnika ublažavanja kreditnog rizika

Prilikom odobravanja plasmana utvrđuje se rizik poslovanja sa određenim klijentom, odnosno na osnovu sveobuhvatne analize utvrđuje se njegova kreditna sposobnost, odnosno primarni izvori otplate plasmana. Obezbiđenje predstavlja sekundarni izvor otplate, zbog čega se odluke o odobravanju plasmana ne zasnivaju na vrijednosti i kvalitetu obezbjeđenja. Svakako, kvalitet i vrijednost obezbjeđenja značajno utiču na kreditni rizik pojedinog plasmana. U tom smislu, NLB Banka Podgorica je interno propisala minimalne odnose vrijednosti pojedinih vrsta obezbjeđenja i plasmana. Ovi odnosi, definisani su na osnovu iskustva banke i regulatornih usmjerenja, a propisani su Procedurom za obezbjeđenje plasmana NLB Banke AD Podgorica.

U slučaju obezbjeđenja jemstvima i garancijama, posebno je bitan kreditni rizik jemca, odnosno garanta. Zbog toga banka uvijek određuje kreditnu sposobnost davaoca garancije/jemstva, i taj iznos banka uključuje u izloženost prema tom pravnom/fizičkom licu.

Procedura za obezbjeđenje plasmana NLB Banke AD Podgorica sadrži detaljne opise procesa uspostavljanja obezbjeđenja, način unovčavanja i prenosa vlasništva i na taj način utiče na minimiziranje operativnog rizika kod kolaterala.